

Hur kan vindkraft vara till nytta för kommun och lokalsamhälle?

Rapport från seminariet Byavind II i Söderhamn den 16-17 september 2009

Ta fram riktlinjer och förslag om hur återföringsmedel ska förvaltas och fördelas. Information med tydliga exempel på kommunalt ägd vindkraft. Uppmuntra kommuner att främja lokalt ägande av vindkraft. Det var några av de förslag som deltagarna på seminariet Byavind II kom fram till efter två dagars intensiva och konstruktiva diskussioner.

Vindkraftsutbyggnaden har till slut satt ordentlig fart även i Sverige, och vindkraftverken växer som svampar ur jorden. Norrland ligger långt fram, med många anläggningar i drift och många stora projekt som planeras eller tillståndsprövas.

Vad får en utbyggnad av vindkraft för konsekvenser för landsbygden, kommuner och lokalsamhällen? Gynnar vindkraften den lokala ekonomin, på kort och lång sikt, eller kommer pengarna som vindkraften genererar att blåsa iväg någon annanstans? Kan vindkraften ägas och drivas lokalt, så att den blir till nytta för bygden?

Det var temat för seminariet **Byavind II**, med fokus på kooperativ vindkraft. Det första Byavind-seminariet hölls i Piteå i april, med fokus på "bygdepeng", ett tredje hölls i Kosta i mitten av oktober, då med fokus på vindkraft på lant- och skogsbruk. Seminarierna är en del av *Nätverket för Vindbruks* verksamhet.

Studiebesök på Håcksta vindkraftspark

Programmet tjuvstartade med ett studiebesök i Håcksta, strax norr om Hudiksvall, där en stor vindkraftspark med 5 stora 2 MW verk togs i drift i början av året. Den har projekterats och byggts av Umeå Energi, som också äger och driver anläggningen. Lars Johansson, ansvarig för vindkraften på Umeå Energi, fungerade som guide under studiebesöket.

*Vindkraftverken står på en skogs-
klädd ås, det var svårt att se hela
Vindkraftsparken på en gång.*

Söderhamn satsar på vindkraft

Själva seminariet ägde rum på First Hotel Statt i Söderhamn.

Söderhamn är en kustkommun i Hälsingland, med cirka 26 000 invånare och ett tiotal mindre orter, berättade Magnus Svensson från kommunstyrelsen i Söderhamn som hälsade de 33 deltagarna välkomna. Kommunen har kartlagt gynnsamma vindområden och gjort en fördjupad översiktsplan för vindkraft. Han redogjorde för den havsbaserade vindkraftspark som projekteras på Storgrundet och Finngrunden utanför Söderhamn, och den utbildning av servicetekniker för havsbaserad vindkraft som nu planeras i kommunen. Söderhamn satsar hårt på att bli *Södra Norrlands utvecklingscentrum för vindkraftsupport*.

Inez Abrahamsson från organisatören *Hela Sverige ska Leva*, och moderator för seminariet, tog sedan över och introducerade programmet och de olika föredragshållarna.

I Trönödalen mobiliseras bygden

Olov Östlund från Trönöbygden, en bit in i landet från Söderhamn, berättade om en rad olika projekt som dragits igång i denna aktiva bygd, för att öka sysselsättningen, och behålla befolkningen kvar i bygden. Projektet "Vindstyrka" är ett av de senaste initiativen. På bergen runt Trönödalen finns bra vindlägen och ett antal markägare har slutit sig samman i en studiecirkel för att lära sig mer om vindkraft med syftet att bygga vindkraftverk och erbjuda lokalt ägd och producerad vindkraft, i första hand till bygdens invånare.

Hälsingland på spåret

Roland Lundqvist från *Vindkraft i Hälsingland*, som varit med och planerat detta seminarium, redogjorde för läget i denna region, där bland annat en rad kommunala energibolag bildat det gemensamma bolaget *Samkraft*. Bolagets VD Sten Gabert berättade om samarbetet mellan länets kommunala energibolag samt ett par privatägda som resulterat i *Samkraft Vind AB*. Målet är att själv eller i samarbete med andra projektörer under kommande 5 år bygga 60 MW vindkraft och att ha 100 MW utvecklingsprojekt i portföljen. Hälften av vindkraften kommer att erbjudas till elabonnenter, i kooperativ eller annan form bl. a. beroende på hur skattesituationen utvecklas. Samkraft avser att i huvudsak verka inom Gävleborgs län

Vindkraft för lokal nytta

Cecilia Andersson från *Hela Sverige ska Leva* redogjorde sedan för hur denna organisation, som ska ta tillvara glesbygdsbefolkningens intressen, ställer sig till vindkraft. Inställningen är positiv, men det förutsätter att vindkraften ger lokal nytta, att en del av intäkterna återförs till den bygd där vindkraftsparker byggs.

Därefter höll Tore Wizelius ett föredrag om *Vindkraft och lokal nytta*. Efter denna introduktion, som gav en gemensam bakgrund till de frågor som skulle diskuteras, gick deltagarna över till det ämne som var fokus för detta seminarium, *kooperativ vindkraft*.

Kooperativet Offerdalsvind

Toivo Comén, från den kooperativa ekonomiska föreningen *Offerdalsvind*, berättade om föreningens tillkomst och verksamhet. Toivo, som är sekreterare i Offerdals Vind Ekonomiska Förening, utsedd till årets kooperativ 2008, berättade att deras förening bildades av ett antal entusiaster som 1998 gick samman med ambitionen att bygga vindkraft för "vanliga plånböcker". 2004 bildades den ekonomiska föreningen och ett 660 kW vindkraftsverk uppfördes i ett bra vindläge med assistans av projekteringsbolaget Vindkompaniet AB.

Föreningen har 300 medlemmar med tillsammans 4 300 andelar à 1000 kWh/år. De flesta är privatpersoner med 5-10 andelar, de två största är fastighetsbolag med vardera 700 andelar. Föreningens tuffaste uppgift var att hinna värva medlemmar på ett par tre månader efter att offert från leverantör inhämtats, ingen bank ställde upp då. Andelspriset var 4 100 kr när anläggningen byggdes, och efterhand som anläggningen avskrivs minskar andelarnas nominella belopp vid eventuell inlösen. Alternativt kan de säljas till ett betydligt högre marknadspris. Föreningen producerar el till medlemmarnas egen förbrukning, vilket hittills har inneburit skattefri återbäring – det som skatteverket nu vill ändra på genom att införa så kallad uttagsbeskattning.

Livliga gruppdiskussioner

Sedan var det dags för seminariedeltagarna - kommunalpolitiker, markägare, bybor, tjänstemän och vindkraftsintressenter - att dela upp sig i tre grupper, en för att diskutera *kommunalt ägd vindkraft*, en annan tog sig an *lokala Vind AB* och den tredje ämnet *kooperativ vindkraft*.

Regeringens vindkraftsamordnare

Torsdagen inleddes med en rapport av regeringens vindkraftsamordnare för Sverige Mitt, dvs. södra Norrland, *Olof Johansson*.

Vindkraftssamordnarna är till för att få saker att hända, förklarade han. De flesta människor tycker att vindkraft är bra – men inte just där jag bor (NIMBY- not in my backyard). Det är ofta fritidshusägare som protesterar mest. Med exemplet Stena Renewables vindkraftspark på Saxberget/Fjällberget i Dalarna visade Olof Johansson att det går att snabba upp processen genom att

- Övertyga kommunen att vara med (Ludvika)
- Skaffa mark avtal (Sveaskog)
- Erbjud generösa bygdemedel, "Money talks" (10-20 föreningar)

Tillståndsprocessen var avklarad på 1 år, vilket han betecknade som rekord hittills.

Angående den aktuella debatten om uttagsbeskattning så vill vindkraftsamordnarna att lagtolkningen ändras.

LRF har ett stort ansvar och möjlighet att se till att lika information når alla markägare, t ex gällande markavtal, påpekade han. När det gällde bygdemedel/återföringsmedel uppmanade han grannkommuner att gå samman och enas i sina ståndpunkter när de ska prata med myndigheterna, annars hamnar ärendena lågt i prioritet. Lokalbefolkningens inflytande ska försvaras av kommunen. Angående förslaget att återföra fastighetskatten till kommunen sa Olof att han inte alltid tror på lagstiftning, eftersom det är en mycket tidskrävande process.

Sveriges Vattenkraftkommuner

Sedan var det dags för Tomas Palmgren från *Sveriges Vattenkraftkommuner SVK* att berätta om denna organisation, som bildades 1999 i Östersund och som nu har 44 kommuner med sammanlagt 618 000 invånare i de sju skogslänen som medlemmar.

Den kommunala skatteutjämningen är idag den klart viktigaste källan för återföring av medel till glesbygdslänen, förklarade han. Utjämningsmedlen ger ca 2 Mdr kr – att jämföra med att 1 öre/kWh vattenkraft i bygdemedel skulle motsvara 0,2 Mdr kr (nuvarande bygdemedel från vattenkraften motsvarar 0,18 öre/kWh). Sveriges kommuner och landsting, SKL, varnar för "Gold Plating", att man bygger monument i form av badhus m.m. om lokala skatter i form av t. ex. bygdemedel ersätter utjämningsystemet.

FSV vill bryta den negativa trenden att ekonomiska värden förs ut ur skogslänen – en del av värdet ska stanna i bygden. Översiktsplanen (ÖP) kan inte ställa ekonomiska krav, ÖP kan dock ställa allmänna krav på kompensation till bygden. Jämtlands läns Klimatstrategi ställer sig bakom principen om Bygdemedel. FSV bistår gärna i kontakter med kommuner.

Rättviks kommun skaffar egen vindkraft

När projekteringsbolaget Vindkompaniet hösten 2006 tänkte bygga en vindkraftspark på Hedbodberget, tog Rättviks kommun kontakt med Jan-Olof Dahlin på O2 Vindkompaniet AB och förklarade att kommunen ville köpa 2 av verken, berättade Inge Östlund från kommunen. Jan-Olof tyckte att de skulle gå in i O2 ekonomisk förening, men det resulterade i ett förköpsavtal på 2 vindkraftverk.

Vindkompaniet sökte bygglov för 15 verk, men bara 9 kunde byggas brist p kapacitet i elnätet, fortsatte han. Verken är på 2 MW med 100 m navhöjd, 90 m rotor och med en produktion på 5,6 – 6,2 GWh/verk. Två av verken köptes alltså av Rättviks kommun, sedan såldes 57% av det ena till den ekonomiska föreningen *Rättviksvind*, där andelsägarna får köpa el för 24 öre/kWh. Kommunen är i sin tur befriad från elskatt om den äger kraftverket själv och producerar för eget behov. O2 har sett att kombinationen av ägare bidragit till att undvika konflikter.

Om hela parken med 15 verk byggs kommer bygdepengen att uppgå till 300 000 kr per år. Hela Rättvik kommuns elbehov skulle täckas av 2,43 verk, men idag producerar kommunen bara 21,5% av sitt elbehov, vilket motsvarar den el som används till gatubelysningen.

Frågor och förslag

Vid slutet av första dagen delades deltagarna in i tre grupper som skulle diskutera och utbyta erfarenheter kring lokalt ägd vindkraft. Här redovisas en samlad sammanställning av vad som framkom under diskussionerna.

Precis som på det första Byavind-seminariet i Piteå, var alla deltagarna klart positivt inställda till en utbyggnad av vindkraft, frågan var hur lokalbefolkningen och kommunerna ska få *nytta* av detta. Även denna gång fick frågan om bygdepeng, eller återföringsmedel som flera menade var ett bättre begrepp, stort utrymme. Många bra förslag om hur det lokala ägandet kan ökas presenterades också.

Hur kan man öka det lokala ägandet?

Redogöra för goda exempel på ett lättillgängligt sätt. Lyfta fram exempel på ägande med kommun – kooperativ – lokalbefolkning. Visa med fakta, siffror, konkret vad man tjänar på att äga, producera och konsumera vindkraft, liksom vad det kan ge i form av sysselsättning och annat. Kommunerna bör uppmana och hjälpa markägare att samarbeta för att göra verklighet av Vindbruk, dvs en ny lantbruksnäring med både ägande och drift av vindkraftsanläggningar.

Hur sprida information och kunskap till kommunfolk?

Det är viktigt att förbättra den kommunala hanteringen, så att samråd och information görs på ett korrekt sätt. Uppsökande verksamhet hos dem man vill informera och påverka i positiv riktning, med fakta, siffror och enkla broschyrer. Vi bör kontakta SKL (Sveriges kommuner och landsting) och se i vilken mån samarbete kan ske.

Föregångskommuner

Där kommunerna har starka energibolag kan dessa investera i vindkraft på egen hand. Flera exempel finns redan, t ex Skellefteå Kraft, Umeå Energi m fl. De kommunägda bolagen bör ta på sig ledartröjan och även inbjuda annat lokalt kapital, t ex från privatpersoner och lokala företag.

Flera kommuner kan gå samman som i Dalarna (Dalavind AB, Dalavind ekonomisk förening) och i Gävleborg (Samkraft Vind AB och senare även ekonomisk förening). Hudik Vind AB är ett lokalt investmentbolag där ett antal personer och företag gått samman och blivit delägare i Samkraft Vind AB i Gävleborg.

Vindkraft till kommunala fastigheter

En hel del kommunala fastighetsbolag har köpt egna vindkraftverk, som förser deras fastigheter med el. Fördelen är att företaget då blir befriat från elskatt. Det är viktigt att fastighetsbolaget inte blir elhandlare. Det är viktigt att ta reda på vilka regler som gäller. För fastighetsbolag är andelsägande i ekonomisk förening ingen fördel jämfört med att äga ett vindkraftverk i fastighetsbolaget.

Från prat till handling

Moderatorn Inez Abrahamsson från *Hela Sverige ska leva* höll ordning på den avslutande diskussionen, när det var dags att komma överens om vilka frågor som ska drivas, och vem som ska göra det. Vindkraftsamordnaren Olof Johansson deltog mycket aktivt, med både tips, råd och förslag. Han undersök vikten av att sluta oss samman kring gemensamma ståndpunkter – då blir vi normbildande. Vidare att det är viktigt att bilda och ha en kärntrupp som håller i frågorna och bär dem vidare in till berörda mottagare t.ex. regeringskansliet, energimyndigheten osv. Det är också en av vindkraftssamordnarnas roll att *fungera som budbärare*.

Seminariet avslutades med att deltagarna formulerade en agenda, där uppgifter fördelades på deltagarna.

Agenda från Byavind II Söderhamn - Vem gör vad?

Återföringsmedel

Det är en mycket angelägen fråga. För att komma vidare samlar vi representanter från vindkraftsbranschen, LRF, skogsägare, Hela Sverige ska leva. Målet ska vara att ta fram riktlinjer och förslag om hur återföringsmedel ska förvaltas och fördelas.

Thorsten Åstrand, Staffan Magnusson, Gunilla Lundin, Hans Hertzman, Bosse Andersson, Hans Månsson, Inez Abrahamsson, Jan-Erik Eriksson, Mats Gradh

Policydokument apropå ägande och återföringsmedel.

Nils G Johansson, Olov Östlund

Kommunalt ägd vindkraft

Ta fram tydliga exempel på kommunalt ägd vindkraft.

Tore W jobbar på en handbok, som kommer ut inom ett halvår.

Opinionsbildning

Uppsökande verksamhet och lobbying.

Hans Vallström, Lennart Svensson, Jonas Lundmark, Roland Lundqvist, Lena Åkerlind, Jan-Erik Eriksson, Olov Östlund

Fakta om vindkraftsekonomi

Ta fram fakta om vinst med ägande + potential om vindkraft.

Azzam Forsberg, Tore Wizelius

Kommunalpolitik

Sätta press på kommunalpolitiker – skapa opinion.

Olov Östlund, Lotta Brunk, Bosse Andersson

Kommunal planering

Ställa krav i policydokument och översiktsplaner om återföringsmedel & medborgardialog.

Lotta Brunk, Bosse Andersson

Bilda Sveriges Vindkraftkommuner

Se till att kommuner med vindkraft går samman i gemensam organisation, på samma sätt som Sveriges Vattenkraftskommuner.

Inge Östlund, Hans Hertzman

Uppmana markägare att gå samman.

Mats Gradh

Bygga upp ett mentornätverk/mentorsystem.

Tomas Palmgren, Lars Johansson

Som avrundning uppmanade moderatorn Inez deltagarna att sammanfatta sina intryck av seminariedagarna med ett enda ord, vilket ledde fram till denna lista:

Lärorikt – intressant – framåtsyftande – nyttigt – inspirerande – erfarenhetsutbyte – kontaktvägar – styrkande – utvecklande – tänkvärt – informativt – nödvändigt – roligt – stigfinnande – klargörande – kompetenshöjande – pionjärskap – aktuellt och lärorikt igen.

Mer information:

Lista på alla vindkraftskooperativ i Sverige finns på *Nätverket för vindbruks* hemsida.

Guide till markavtal finns i handboken *Vindkraft på lantbruk*

www.helasverigeskaleva.se

www.natverketforvindbruk.se

www.fsv.nu